

УДК 330.332: 339.137.23

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

*Чучіна І.М., асис., Дьяченко А., студ.**Кременчуцький державний політехнічний університет**імені Михайла Остроградського**39600, м. Кременчук, вул. Першотравнева, 20**E-mail: ket@polytech.poltava.ua*

Рассматриваются приоритетные мероприятия по разрешению проблемы оптимизации инвестиций, их влияние на формирование региональных инновационных систем.

Ключевые слова: оптимизация инвестиций, инновации, эффективность, концентрация, перераспределение.

The priorities methods of decision of problems of bringing in of investments are examined in this article, their influence on the forming regions innovation systems.

Key words: bringing in of investments, influence, innovation systems.

Вступ. Україна перебуває у кризовому стані, який охопив усі сфери соціального життя – духовну, політичну, економічну. Відбувається руйнування ціннісних орієнтирів у більшості населення не формуються нові, що спричиняє дезорієнтацію суспільства. Поляризація суспільства на багатих і забезпечених із одного боку, і бідних – з іншого, відсутність середнього класу, який забезпечує основу ринкових відносин, а також безробіття, погіршення стану здоров'я нації породжують деструктивні настрої в суспільстві.

Знизився інтелектуальний потенціал країни, який визначає її роль і місце у світовому таблиці про ранги. У двадцяти розвинутих країнах світу, в яких працює 95% учених світу, прибуток на душу населення щорічно збільшується на 200 дол., а у країнах, де науковців небагато, - лише на 10 дол.

У руслі цих тенденцій ми можемо спостерігати перенесення виробництва з високим рівнем матеріальних і енергетичних затрат, а також екологічних ризиків до слаборозвинутих країн. Водночас високорозвинуті країни заохочують імпорт інтелектуального капіталу. З огляду на це, головним у розвитку суспільства є розвиток промисловості, яка має базуватися на нових технологіях, із урахуванням вимог часу, для чого необхідні інвестиції.

Мета роботи. Дослідження проблеми оптимізації інвестицій через упровадження інноваційної політики в економіці України.

Матеріали та результати досліджень. Необхідність дослідження механізмів залучення інвестицій зумовлена загостренням конкурентної боротьби між виробниками продукції всередині й за межами країни, а належне фінансування виробництва дає змогу покращити не тільки показники конкурентоспроможності підприємств, а й регіонів. При аналізі розвитку економічної системи

виділяють три головні функції, які виконують інвестиції у процесі розширеного відтворення: по-перше, інвестиційні ресурси забезпечують економічне зростання та якісне оновлення основних фондів на новій, конкурентноспроможній основі; по-друге, здійснюються прогресивні структурні зміни в суспільному виробництві, які зачіпають найважливіші макроекономічні пропорції; по-третє, за допомогою інвестицій реалізуються досягнення науково-технічного прогресу і здійснюється підвищення на цій основі ефективності виробництва як на мікро-, так і на макрорівні. Серед цих пропорцій істотне значення має оптимізація найважливішої макроекономічної пропорції – співвідношення нагромадження і споживання.

Сучасна економічна ситуація в Україні зумовлює зміни у співвідношенні нагромадження і споживання. Йдеться про те, щоб у всіх суб'єктів господарювання за допомогою економічних регуляторів нагромадження більш результативно впливало на зайнятість робочої сили, раціоналізувало попит, а фонд споживання, у свою чергу, дедалі більше використовувався на розширення того виробництва, яке повніше покриватиме зростаючий попит. Підвищення попиту стимулює вкладення інвестицій, а це сприяє зростанню вітчизняної економіки [1].

На співвідношення нагромадження і споживання істотно впливають інтенсифікація розширеного відтворення, впровадження у цей процес інноваційної моделі розвитку. Вони мають знизити коефіцієнт нагромадження, оскільки для одержання одного відсотка приросту національного доходу можна буде зменшити норму виробничого нагромадження. Отже, першочерговим для української економіки є підвищення ефективності використання всіх елементів нагромадження, інвестицій-

них ресурсів на всіх стадіях обігу. При цьому інвестиційний процес розглядається як складова частина процесу нагромадження.

Досвід розвинутих країн показує, що найважливішу роль у процесах інвестування відіграє фондовий ринок, активне функціонування якого сприяє залученню, концентрації та перерозподілу інвестиційних ресурсів на користь перспективних галузей економіки та окремих підприємств. Економіка України, її регіонів не може ефективно розвиватися без ринку цінних паперів.

Механізм розповсюдження цінних паперів дозволяє акціонерним товариствам отримувати кошти від їх продажу на ринку цінних паперів та через їх розповсюдження між інвесторами. Цей метод допомагає швидко отримати необхідні кошти для удосконалення виробництва. Підприємства інших форм власності можуть використовувати метод спільного підприємництва передаючи частину своїх повноважень інвестору.

Єдина українська компанія Ferrexpo здійснила публічне розміщення акцій (IPO) на LSE (London Stock Exchange) – найпрестижнішого торговельного майданчика Лондонської фондової біржі. Ferrexpo навіть потрапила в розрахунок індексу FTSE 250 – одного з індексів, що характеризує діяльність британської біржі в цілому. Ні в Україні, ні в СНД такої честі не удостоювалася жодна компанія. До речі, кон'юнктура ринку така, що, починаючи з серпня поточного року, – початку загальної „лихоманки” на світових фондових ринках, викликаною іпотечною кризою в США, інвестори не купують боргові інструменти. Вони не знають, хто постраждав від кризи (іпотечної) і де зосереджені ризики [2].

У Донецькій, Одеській та Харківській областях можливості організованого фондового ринку (його центральної ланки – фондової біржі) у створенні сприятливого інвестиційного клімату, відповідного режиму стимулювання інвестування в регіоні не використовуються. Тому не випадково, що більше третини усіх іноземних інвестицій припадає на Київ, у якому зосередилося 99,9% усього обсягу торговельного обороту організованого ринку цінних паперів України.

З метою оздоровлення ситуації на регіональних фондових ринках України, створення умов для значної активізації інвестиційної діяльності необхідно:

- сформувати на організованому фондовому ринку регіону сталий вторинний ринок акцій перспективних, інвестиційно привабливих емітентів;
- організувати розміщення і обіг на регіональних фондових біржах корпоративних облігацій виробничих підприємств і банків регіону;
- випустити регіональні та муніципальні позики із залученням до регіону не тільки стратегічних, а й портфельних інвесторів.

Як уже було сказано, задля одержання одного відсотка приросту національного доходу при зме-

ншенні норми виробничого нагромадження, необхідна інтенсифікація розширеного відтворення при домінуванні інноваційної політики. Традиційна науково-технічна політика відійшла на другий план, бо продемонструвала обмежену ефективність у справі модернізації економіки: адже всі зусилля концентрувалися на створенні нового знання, а використанню цього знання у виробництві відводилася начебто другорядна роль. Проте головну складність у промисловому освоєнні тієї чи іншої технології інколи становлять не стільки оволодіння базовими знаннями, скільки розробка процесів одержання конкретного інноваційного продукту, просування його на ринки, вихід виробництва на стабільну прибутковість. Інноваційна політика втілює більш цілісний підхід, сконцентрований водночас на створенні і на практичному використанні знань з метою здобуття комерційної віддачі від нових технологій.

Перспективи України вирішальною мірою залежатимуть від швидкості її переходу до інноваційної моделі розвитку, від ефективності та зрілості її національної інноваційної системи (НІС). Набуває усвідомлення те, що в умовах глобалізації неодмінною ознакою сталості економіки будь-якої країни виступають її внутрішня господарська організація і здатність регіонів гнучко реагувати на зміни кон'юнктури глобальних ринків. Вважається, що саме регіональне середовище вже сьогодні багато в чому визначає конкурентоспроможність національної економіки.

Важливість „регіоналізації” інноваційної політики пов'язана з характером інноваційного розвитку світової економіки. Приходить епоха не стандартизованого, наукомісткого виробництва, в якому вирішальне значення дістають не масштаби виробництва, а здатність до постійного оновлення продукції завдяки впровадженню „продуктових технологій”. У такій економіці домінуючу роль починає відігравати малий і середній бізнес, а локальні альянси вчених, підприємців і адміністрації слугують дійовим чинником досягнення успіху на ринку [3].

Не зовнішня промислова експансія, не великі індустріальні виробництва, а інтегровані в кластери високотехнологічні малі та середні підприємства, наукові й освітні заклади, а також ефективна інноваційна інфраструктура стають символом конкурентоспроможних перспективних і процвітаючих регіонів [4].

Таким чином, наука вже пропонує обґрунтовану думку про те, що інноваційну систему країни можна розглядати як сукупність її регіональних складових – регіональних інноваційних систем (РІС).

Які характеристики РІС найчастіше згадуються у цьому зв'язку?

По-перше, це необхідність залучення до проектування і формування таких систем усіх значимих регіональних суб'єктів: регіональну інноваційну

систему можна розглядати „ як ... форум співпраці бізнесу, регіональної адміністрації, органів місцевого самоврядування та держави, в якому представлені науково-дослідні, освітні установи, структури сприяння та трансферу інновацій, а також недержавні організації, які створюють можливість активізувати місцеві чинники росту та краще використовувати існуючий економічний потенціал” [5].

По-друге, це розгортання малого високотехнологічного бізнесу, залучення інструментів для виділення такого бізнесу з наявних науково-

технічних структур і наступного їх ринкового оформлення.

По-третє, це сприяння розвитку регіональної інноваційної інфраструктури, насамперед, інформаційної, фінансової та консалтингової (інформаційні бази даних, інноваційні фонди, бізнес-центри, центри передачі технологій, технопарки).

Нижче наведена структура галузі (системи перетворення проривних наукових розробок у чіткі бізнес-проекти), яку буде Олександр Зінченко [6].

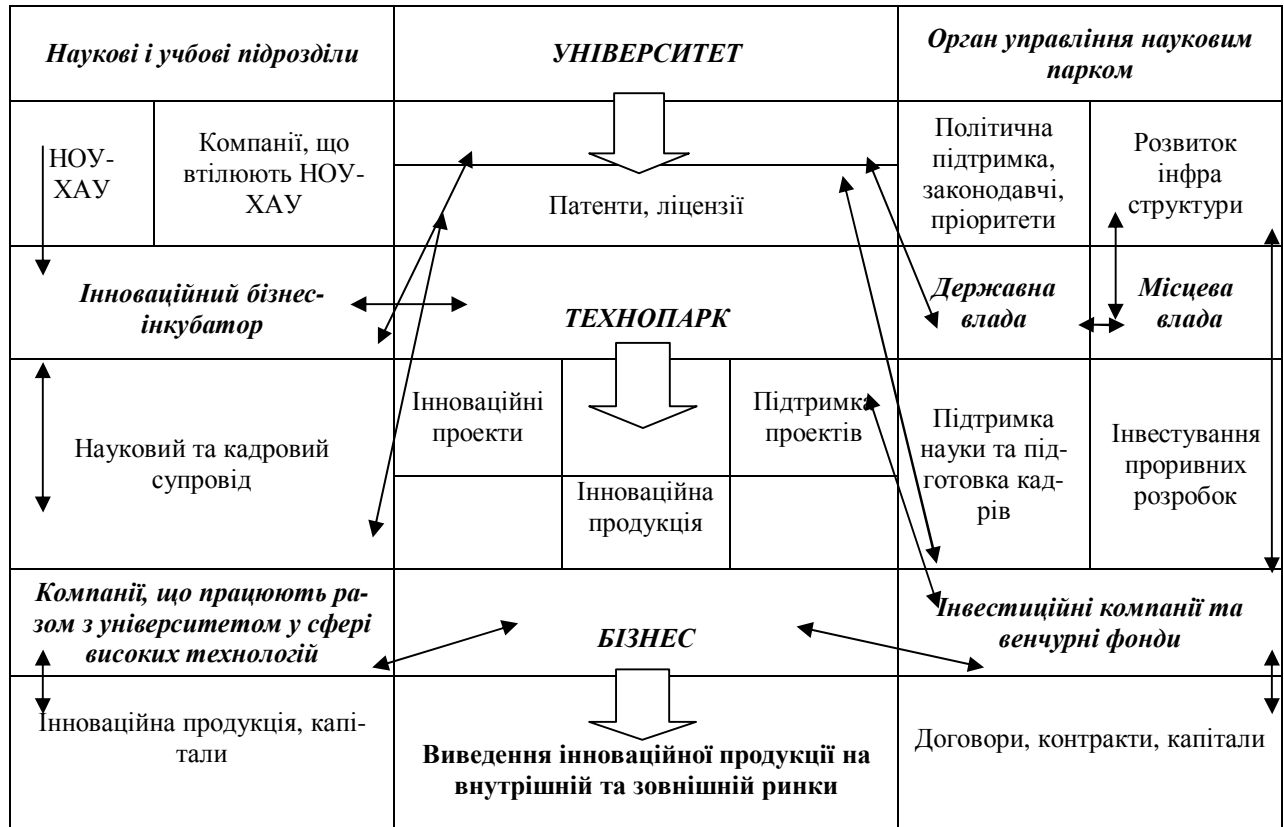

Рисунок 1 – Структура галузі розробок у чіткі бізнес-проекти

До речі, посилаючись на слова О.Зінченка, в КПІ технопарк і бізнес-інкубатор створені і працюють не перший рік. А науковий парк „Київська політехніка” утворений недавно. Туди приходять з пропозиціями представники ведучих компаній світового рівня. А КПІ виявився природним середовищем для інновацій. Тут у наявності критична маса винаходів високого класу, які не реалізовані з причини відсутності уваги з боку держави тільки тому, що не доведені до патенту або до капіталомісткого пакету пропозицій.

Повертаючись до РІС, слід зупинитись на позиції стосовно того, як РІС створити, яку технологію для цього застосувати. Мова йде про формування на географічному полі регіону сучасної моделі горизонтально інтегрованого сітьового кластера.

У зв'язку з цим треба сформулювати ряд проблемних моментів, дослідити які необхідно і для вірної постановки самої мети створення РІС, і для її послідовного досягнення.

Так, про інноваційний розвиток окремої області можна вести мову тоді, коли в ній існує загальна програма, що інтегрує програми і проекти розгортання інноваційної інфраструктури виробничого сектору, науково-технічного розвитку, підготовки кадрів тощо. Причому, мова йде не про механічне поєднання планів роботи, а про їхню асиміляцію, спільний для них вектор, спільну логічну першооснову і взаємодію.

Одним з видів вирішення питання фінансового забезпечення та підвищення конкурентоспроможності регіонів є створення вільних економічних зон та територій пріоритетного розвитку.

Це дозволяє впровадити нові технології та покращити якість товарів і послуг, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіонів, розвитку міжнародної кооперації, нарощуванню зовнішньоекономічного потенціалу, розширенню торгово-економічних зв'язків між регіонами.

Ще одна особливість – урахування в моделях РІС сучасних світових тенденцій регіонального розвитку. Сьогодні вже доведено: в інноваційній економіці лівова частка в доданій вартості належить не індустріальному виробництву і територіям його розташування, а центрам управління інноваційними процесами, що найчастіше відзначаються мобільністю і можуть досить вільно мігрувати через адміністративно-територіальні кордони. Переміщення центру управління на іншу територію означає й переміщення центру прибутку, а існуючі виробничо-технологічні комплекси можуть фактично ставати центрами витрат, які до того ж породжують усі екологічні та соціальні ризики. Найприбутковіша діяльність, фінансовий і людський капітал концентруються у відносно небагатьох місцях (центрах розвитку), де формуються основні потужності інноваційних економік – центри прийняття рішень, новітні інформаційні технології, бази знань. Усі інші території при цьому перетворюються на господарську периферію – постачальника сировинних і трудових ресурсів, зони експлуатації застарілих технологій.

Дуже важливою в контексті означеної проблеми є розробка реалістичної регіональної політики розвитку малого високотехнологічного бізнесу – одного з найпродуктивніших агентів інноваційної економіки. Роль провідника нових технологій і наукомістких продуктів для великих національних і транснаціональних виробників жоден інший агент настільки ж ефективно виконати не може.

Одним із можливих організаційно-економічних механізмів розгортання в регіоні малого високотехнологічного бізнесу може бути організація носіями інноваційного потенціалу – власниками інтелектуальної продукції – спеціалізованих науково-технічних фірм, статутний капітал яких утвориться переважно за рахунок об'єктів цієї власності у формі нематеріальних активів. Подібний спосіб подання інноваційного потенціалу дуже зручний

для залучення інвестицій, бо корпоративні права можуть бути об'єктом купівлі-продажу на фондових майданчиках.

Заслуговує на увагу наступне. Світова статистика засвідчує: тільки близько 15% нових товарів, що з'являються на ринку, ведуть своє походження просто з лабораторії і дослідницьких центрів, а переважна більшість інновацій виникає на основі не наукових розробок, а ґрунтового маркетингу, аналізу й оцінок ринкової ситуації, використання ефекту дисбалансів попиту і пропозиції тощо.

Ще одне: вже давно у розв'язанні проблем освоєння та споживання інновацій використовується підхід, який базується на уявленні про те, що системи діяльності мають соціотехнічний, а не інженерний характер; такий підхід дав поштовх розвитку гуманітарних технологій як ефективних засобів, що забезпечують реалізацію і споживання інновацій (ідеться про різні технології навчання, соціальну і психологічну адаптацію, залучення до управління).

Висновки: Перехід до побудови регіональних інноваційних систем вимагає відповідних баз знань і технологій. Щоб їх сформувати, потрібний комплекс дослідницьких і аналітичних робіт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федоренко В. Інвестиції та економіка України // Економіка України. – 2007. №5. – С.12;
2. Жуматий А., Кореспондент, № 42, листопад 2007. – С. 38.
3. Бойко И.В. Регион: первичный уровень формирования национальной инновационной системы // ОРЕС.RU. 19.03.2003.
4. Губенко П.Т. Перспективи інноваційного розвитку регіонів/ У кн.: Інновації: проблеми науки і практики. – Х.: „ІНЖЕК”, 2006. – С.147.
5. Яременко Л.А. Регіональна інноваційна система // Регіональна економіка. 2006. №3. – С.103;
6. Сыроватка С. Власть денег, № 45, 9-15 ноября 2007. – С. 22.

Стаття надійшла 25.01.2008.
Рекомендовано до друку д.е.н., проф.
Хоменком М.М.